

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

УДК 341.456

Неволя Василь Володимирович –
Керівник Робочого апарату Укрбюро
Інтерполу

Інтерпол та Європол: співвідношення діяльності міжнародних організацій в боротьбі з організованою злочинністю

У статті розкривається питання визначення понять “Інтерпол” та “Європол”, розглядаються основні завдання, мета їх функціонування, а також категорії їхньої діяльності як міжнародних правоохоронних організацій в боротьбі з організованою злочинністю.

Ключові слова: Інтерпол, Європол, Генеральний Секретаріат, Виконавчий комітет, Генеральна Асамблея, Національні центральні бюро, адміністративна рада.

Одночасно з еволюцією і прогресом у всіх сферах життєдіяльності, світ, в якому ми живемо, стає дедалі тіснішим, особливо Європа. Таке поняття як “кордон” вже не має колишнього значення. Міждержавні кордони нині не є непрохідними перешкодами, що відокремлюють народи один від одного. Таким чином, усе, що полегшує життя звичайних громадян, полегшує і діяльність злочинців.

У час, коли обмеження в міжнародних поїздках були спрощені, а засоби пересування та зв'язку – модернізовані, можливості міжнародної злочинності істотно зросли. Економічний і соціальний розвиток сучасного суспільства, впровадження нових складових елементів безупинно відкривають нові можливості для міжнародної злочинності.

Співпраця країн-учасниць Інтерполу та Європолу заснована на принципах поваги національного суверенітету (що, безумовно, виключає існування “оперативних підрозділів Інтерполу”, уповноважених можливістю здійснювати міжнародне розслідування) і невтручання в справи політичного, військового, релігійного чи расового характеру. Іншим, не менш важливим принципом, є те, що співпраця не повинна бути обмежена мовними або географічними бар'єрами, і всі країни-члени рівнозначно і рівно-

правно повинні мати доступ до наданих послуг. Усі державні служби, відповідальні за кримінальне поліцейське переслідування, а так само регіональні та федеральні служби мають можливість співпрацювати зі своїми колегами з інших країн за допомогою Інтерполу.

Система Інтерполу еволюціонувала протягом багатьох років. Його роль полягає в забезпеченні та розвитку міжнародного поліцейського співробітництва, а діяльність спрямована на захист і дотримання прав людини, створення служб, які сприяли попередженню та припиненню злочинів.

Міжнародна організація кримінальної поліції допомагає країнам скоординувати зусилля в боротьбі з багатьма іншими загально кримінальними злочинами. Для кожної країни характерна своя певна група злочинів, які проходять через Національне центральне бюро Інтерполу. Такі групи злочинів залежать, насамперед, від соціально-економічного розвитку країни, її географічного положення і “злочинних традицій”. При цьому слід визнати головною причиною різноманітності злочинів соціально-економічний фактор.

Таким чином, як показує практика, Національне центральне бюро Інтерполу України стоїть на сторожі інтересів своєї держави, у тому числі й економічних, і вносить свій посильний внесок у справу міжнародної боротьби зі злочинністю.

Взаємодія правоохоронних органів України з компетентними органами зарубіжних держав щодо вирішення питань боротьби зі злочинністю, що має транснаціональний характер або виходить за межі країни, здійснюється лише через Національне центральне бюро Інтерполу. Міністерство внутрішніх справ України виступає як Національне центральне бюро Інтерполу. В структурі самого Міністерства діє орган, який є так би мовити координаційним центром – проміжною ланкою, через яку здійснюється безперервний зворотній зв'язок Міжнародної організації кримінальної поліції “Інтерпол” і Національного центрального бюро “Інтерпол” в Україні – Робочий апарат Укрбюро “Інтерпол”, у складі якого функціонує відділ взаємодії з Європолем [1].

Робочий апарат Укрбюро “Інтерпол” забезпечує співробітництво правоохоронних органів України та зарубіжних країн як у цілому, так і в окремих напрямках боротьби зі злочинністю та терористичною діяльністю й надає можливості для підготовки та надсилання ініціативних запитів за кордон; підготовки та надсилання відповідей на запити зарубіжних правоохоронних органів; обміну оперативно-розшуковою, оперативно-довідковою та криміналістичною інформацією про підготовку та вчинення злочинів і причетних до них осіб, а також архівною та, в окремих випадках, процесуальною інформацією; обміну досвідом роботи, законодавчими та іншими нормативними актами, учбово-методичною літературою з питань діяльності правоохоронних органів; обміну науково-технічною та іншою інформацією з питань боротьби зі злочинністю.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності НЦБ Інтерполу в Україні залишається боротьба зі злочинами, які мають міжрегіональний характер і вчинені із застосуванням вогнепальної зброї та вибухових речовин, незаконним обігом важких наркотиків, нелегальною міграцією, тобто можуть бути пов'язані із терористичними загрозами [2].

Органами управління Міжнародної організації кримінальної поліції “Інтерпол” є Генеральна асамблея, Виконавчий комітет, Генеральний секретаріат, Національне центральне бюро, радники та комісія з контролю за файлами Інтерполу.

Ще однією міжнародною організацією в боротьбі з організованою злочинністю є Європол. Злочинці, особливо професійні, стають усе більш активними в Європі. Статистика усіх європейських країн показує тенденцію до зростання кількості й тяжкості злочинів, пов'язаних із розкраданнями, актів насильства, споживання наркотиків і злочинів, скоєних неповнолітніми. Учасники європейських регіональних з'їздів, організованих Інтерполом, відзначають із року в рік зростання злочинності та незаперечний вплив злочинних угруповань. Завдяки деяким географічним чинникам, Європа стає незаконною транзитною зоною наркотичних засобів, де одночасно, зростає споживання наркотиків.

Беручи до уваги ситуацію, що склалася, саме в Європі було внесено пропозицію створити між членами Європейського Союзу спеціальний міжнародний правоохоронний орган Європол. Метою Європолу є підтримка та посилення діяльності компетентних органів держав-членів та їх взаємного співробітництва у запобіганні організованої злочинності, тероризму та інших тяжких форм злочинності, які зачіпають два або більше члена-учасника, і в боротьбі з цими явищами.

Рішення про створення Європолу було прийнято країнами Євросоюзу 19 років тому: Маастрихтською угодою про Європейський союз від 8 лютого 1992 року (данюю угодою передбачалося створення у структурі Європейського Союзу Європолу).

Європейське поліцейське відомство (Європол) – правоохоронна установа, яка призначена для надання практичного сприяння та інформаційної підтримки на європейському рівні заходам поліцейських органів держав у сфері боротьби:

- 1) з транснаціональною організованою злочинністю;
- 2) з міжнародним тероризмом;
- 3) а також з “іншими тяжкими формами злочинності” міжнародного характеру: торгівлею наркотиками, відмиванням грошей і т. ін. (всього 24 категорії злочинних діянь).

Європол створений і функціонує в рамках організації “Європейський Союз”. Його діяльність поширюється на територію 27 держав-членів. Однак як установа з правами юридичної особи Європол уповноважений встановлювати співпрацю з країнами, які не входять у Європейський Союз

(“третіми”) державами, а також з міжнародними організаціями та установами, включаючи Інтерпол.

У момент створення Європолу (середина 90-х років ХХ століття) Європейський Союз не мав повноваження видавати законодавство в кримінально-правовій сфері. З цієї причини установами Європолу здійснювалася співпраця шляхом укладення між державами-членами спеціального міжнародного договору, підписаного в 1995 році, який вступив у силу в 1998 році (Конвенція про створення Європейського поліцейського відомства, коротко іменована “Конвенція про Європол”).

Згодом до Конвенції про Європол неодноразово вносилися зміни та доповнення, у тому числі спрямовані на розширення компетенції Європейського поліцейського відомства (віднесення до відання Європолу додаткових категорій злочинів, надання йому права звертатися до держав-членів із запитом про порушення, проведення або координацію кримінальних розслідувань та ін.).

У зв’язку зі скасуванням Конвенції 1995 року на її основі “старий” Європол припиняє своє існування. На його місці створюється “новий” Європол, який повністю інтегрований в організаційний механізм Європейського Союзу і повинен фінансуватися вже не за рахунок внесків держав-членів, а безпосередньо із загального бюджету Європейського Союзу.

“Новий” Європол набуває ряд додаткових можливостей і повноважень, яких не мав його попередник, зокрема, повноваження займатися злочинами, які не обов’язково вчинені в рамках злочинної організації.

Верховною Радою України ратифіковано Угоду між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічну співпрацю. Угодою передбачено посилення співробітництва держав-членів Європейського Союзу, які діють через Європол, з Україною щодо запобігання серйозних форм міжнародної злочинності, їхнього виявлення, припинення та розслідування, зокрема шляхом обміну стратегічною та технічною інформацією. Передбачено, що Україна призначає Міністерство внутрішніх справ діяти в якості національного контактного пункту між Європолом та іншими компетентними органами України. Засідання на високому рівні між Європолом і компетентними органами України проводяться регулярно для обговорення питань, які стосуються цієї угоди і співробітництва в цілому. Контактний пункт, призначений Україною, і той, який призначений Європолом, проводять між собою регулярні консультації з питань політики і питань, що представляють взаємний інтерес, з метою виконання їхніх завдань і координації відповідних дій. Обмін інформацією, яка визначається угодою, здійснюється тільки на передбачених нею умовах. Інформація, обмін якою здійснено згідно з договором, використовується тільки для цілей угоди і під час розслідування, кримінального переслідування, запобігання кримінальному правопорушенню і процесуальним діям, що пов’язані з кримінальними справами. Обмін інформацією не стосується питань взає-

много надання правової допомоги у кримінальних справах. У результаті цього ніякі положення угоди не перешкоджають положенням будь-якої угоди про надання взаємної правової допомоги, здійснення робочих контактів правоохоронних органів або будь-яким іншим угодам чи домовленостям щодо обміну інформацією між Україною і будь-якою державою-членом Європейського Союзу, не стосуються їх жодним чином і не впливають на них [3].

Європол обробляє інформацію і відомості, у тому числі персональні дані. Європол створює Інформаційну систему Європолу і робочі картотеки з метою аналізу та керує цією системою й цими картотеками.

В Інформаційній системі Європолу можуть оброблятися винятково дані, необхідні для виконання функцій Європолу. Включаються дані, що стосуються:

а) осіб, які відповідно до національного права відповідної держави-члена підозрюються у вчиненні злочину або співучасті в злочині, підвідомчому Європолу, або які були засуджені за подібний злочин;

б) осіб, щодо яких існують конкретні ознаки або вагомні підстави вважати відповідно до національного права відповідної держави-члена, що вони будуть вчинювати злочини, підвідомчі Європолу.

У тій мірі, в якій це необхідно для виконання своїх функцій, Європол може зберігати, змінювати і використовувати в робочих картотеках з метою аналізу дані про підвідомчі йому злочини. Ці робочі картотеки з метою аналізу можуть містити дані про наступні категорії осіб:

а) особи, які відповідно до національного права відповідної держави-члена підозрюються у вчиненні злочину або співучасті в злочині, підвідомчому Європолу, або які були засуджені за подібний злочин, і про осіб, щодо яких існують конкретні ознаки або вагомні підстави вважати відповідно до національного права відповідної держави-члена, що вони будуть вчинювати злочини, підвідомчі Європолу;

б) особи, які можуть бути згодом викликані для дачі свідчень у рамках розслідувань, що відносяться до досліджуваних злочинів, або в рамках подальших кримінальних переслідувань;

в) особи, які стали жертвами одного з розглянутих злочинів або щодо яких існують певні факти, що дозволяють вважати, що вони могли б бути жертвами подібного злочину;

г) контактні або супроводжуючі особи; та

д) особи, що можуть надати інформацію про розглянуті злочини. Подібні картотеки створюються з метою аналізу, який полягає у зборі, обробці або використанні даних з метою надати підтримку в кримінальних розслідуваннях.

Органами управління Європолу є:

а) адміністративна рада;

б) директор [4].

Отже, Інтерпол забезпечує обмін інформацією між поліцейськими відомствами різних держав у боротьбі з тими видами злочинів, які виходять за межі однієї країни. Іншими словами робота Інтерполу – це більшою мірою аналіз, створення та ведення баз даних, до яких мають доступ правоохоронні органи країн-членів цієї організації, сприяння обміну інформацією, координація дій поліцій багатьох держав.

Інтерпол і Європол – це різні міжнародні організації. Якщо в Інтерпол входить більшість держав, то Європейська поліцейська організація (Європол) – це правоохоронний орган Європейського Союзу, метою створення якого є сприяння у підвищенні ефективності взаємодії компетентних органів країн-членів Європейського Союзу в боротьбі з міжнародною організованою злочинністю.

Список використаних джерел

1. Офіційна інформація Міністерства внутрішніх справ / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://mvs.gov.ua>.
2. Інтерпол. Міжнародна організація кримінальної поліції : [навчальний посібник] / Старжинський В. С., Старжинський С. В., Хотенець П. В. — Харків : Бурун Книга, 2006. — 112 с.
3. Щодо обміну інформацією між Україною і державами-членами Європейського Союзу / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://news.dt.ua>.
4. Маастрихтський договір : підписаний 7 лют. 1992 р. в м. Маастрихт (Нідерланди) між членами Європейської спільноти, набрав чинності 1 листоп. 1993 р. / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org>.

В статье раскрывается вопрос определения понятий “Интерпол” и “Европол”, рассматриваются основные задачи, цели их функционирования, а также категории их деятельности как международных правоохранительных организаций в борьбе с организованной преступностью.

The article deals with the disclosure of the question of the definitions of “Interpol” and “Europol”, the main objectives and purpose of their operation and main categories of their activities as the international law enforcement organizations in combating organized crime are examined.

Стаття надійшла до редакції журналу 15 червня 2011 року.